

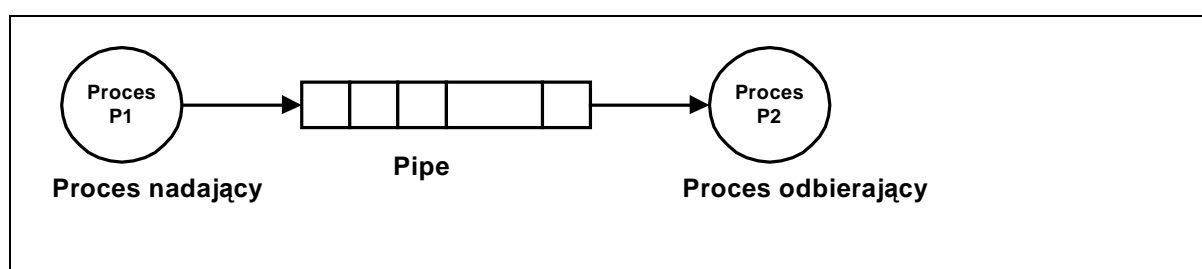
4. Komunikacja pomiędzy procesami przez łącza nienazwane i nazwane

Łącza nienazwane (*ang. Unnamed Pipes*) i nazwane (*ang. Named Pipes*) - jedna z historycznie pierwszych metod komunikacji międzyprocesowej. Wywodzą się z systemu UNIX.

4.1 Łącza nienazwane

Łącze nienazwane (*ang. Pipe*) można wyobrazić sobie jako rodzaj „rury bitowej” łączącej dwa procesy.

Łącze nienazwane implementowane jest jako bufor cykliczny.

Rys. 4-1 Procesy P1 i P2 komunikują się poprzez łącze nienazwane

Łącze tworzy się poprzez wykonanie funkcji `pipe`:

```
int pipe(int fd[2]);
```

`fd` Tablica dwuelementowa na uchwyty plików do odczytu i zapisu

Funkcja tworzy łącze nienazwane i umieszcza w tablicy `fd` uchwyty plików:

`fd[0]` – uchwyt pliku do odczytu.

`fd[1]` – uchwyt pliku do zapisu.

Funkcja zwraca: 0 – sukces, -1 – błąd.

```
int pipe2(int fd[2], int flags);
```

`fd` Tablica dwuelementowa na uchwyty plików do odczytu i zapisu

`flags` Flagi modyfikujące działanie

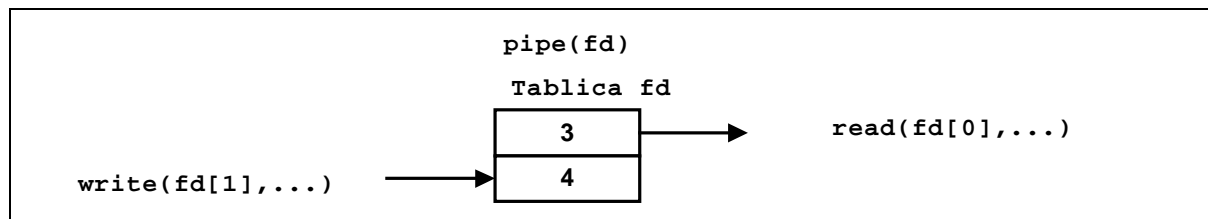
Gdy flagi są równe 0 to działanie funkcji `pipe2` jest identyczne jak funkcji `pipe`.

- O_DIRECT** Łącze działa w trybie pakietowym. Bajty wpisane pojedynczą funkcją `write` są grupowane i będą odczytane razem w funkcji `read`. Starsze jądra nie wspierają tej własności.
- O_NONBLOCK** Operacje odczytu i zapisu nie będą blokujące.

Do pisania i czytania z łącza używa się mechanizmu plików i standardowych funkcji `read` i `write`.

Plików nie otwiera się za pomocą funkcji `open`.

Stosownych uchwytów dostarcza funkcja `pipe` w tablicy `fd`.

Rys. 4-2 Użycie tablicy `fd` z uchwytami plików

Własności łącz nienazwanych:

1. Kanał jest jednokierunkowy dla danego procesu i nieużywany w tym procesie plik powinien być zamknięty.
2. Metoda komunikacji może być użyta tylko dla procesów związanych – będących w relacji macierzysty / potomny.
3. Jako że łącze jest buforem typu FIFO utrzymywany w pamięci operacyjnej ma ono ograniczoną pojemność.
4. Operacje zapisu odczytu do łącza są operacjami atomowymi.

```
main() {
    int fd[2],rd,wr,i;
    char c;
    // Utworzenie łącza -----
    pipe(fd);
    // Utworzenie procesu potomnego ---
    if (fork() > 0) { // Proces macierzysty - czyta z łącza
        close(fd[1]);
        do {
            rd = read(fd[0], &c, 1);
            printf("Odczyt-> %c \n",c);
        } while(rd > 0);
        close(fd[0]);
    } else { // Proces potomny - pisze do łącza -----
        close(fd[0]);
        for(i=0;i<10;i++) {
            c= '0' + i;
            printf("Zapis-> %c \n",c);
            write(fd[1], &c,1);
            sleep(1);
        }
        close(fd[1]);
    }
}
```

Program 4-1 Przykład komunikacji dwóch procesów poprzez łącze nienazwane

Blokowanie odczytu i zapisu przy operowaniu na łączach nienazwanych

Przy posługiwaniu się mechanizmem łącz pojawiają się wątpliwości.

1. Jak zachowa się funkcja `read` gdy odczytywane łącze jest puste ?.
2. Jak zachowa się funkcja `write` gdy zapisywane łącze jest pełne ?.

O zachowaniu się procesów flaga `O_NONBLOCK` związana z plikami specjalnymi tworzonymi przez funkcję `pipe`.

Pliki te domyślnie mają wyzerowaną flagę `O_NONBLOCK`.
Flagę tę można kontrolować przy pomocy funkcji `fcntl`.

Bufor łącza

Wielkość bufora łącza można testować wykonując funkcję:

```
fpathconf ( fd , _PC_PIPE_BUF )
```

	Flaga O_NONBLOCK wyzerowana	Flaga O_NONBLOCK ustawiona
Odczyt	Funkcja read blokuje proces bieżący gdy łącze puste	Funkcja read zwraca -1 gdy łącze puste
Zapis	Funkcja write blokuje proces bieżący gdy łącze pełne	Funkcja write zwraca -1 gdy łącze pełne

Wpływ flagi O_NONBLOCK na blokowanie się procesów

Flagę O_NONBLOCK testuje się przy pomocy funkcji:

```
fcntl ( fd , F_GETFL , O_NONBLOCK )
```

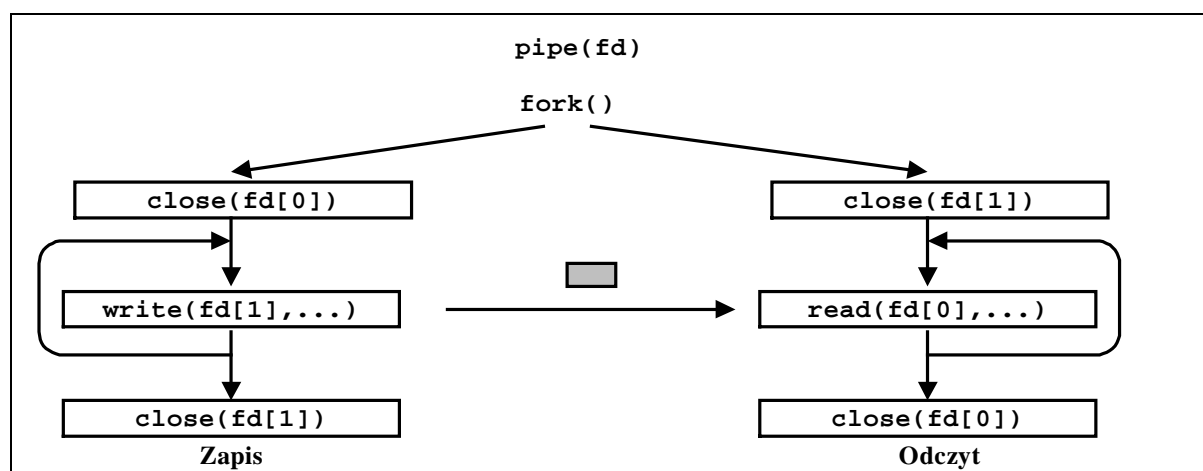
Ustawić ją można:

```
fcntl ( fd , F_SETFL , fcntl ( fd , F_GETFL , O_NONBLOCK ) | O_NONBLOCK )
```

Zamykanie łącz:

Co stanie się gdy deskryptor reprezentujący łącze zostanie zamknięty?

1. Zamknięcie deskryptora pliku do zapisu. Gdy istnieją inne procesy które mają otwarte te łącze dla zapisu nie dzieje się nic. Gdy nie w łączu danych procesy zablokowane na odczycie zwracają zero.
2. Zamknięcie deskryptora pliku do odczytu. Gdy istnieją inne procesy które mają otwarte te łącze dla odczytu nie dzieje się nic. Gdy nie do wszystkich procesów zablokowanych na zapisie wysłany zostanie sygnał SIGPIPE.

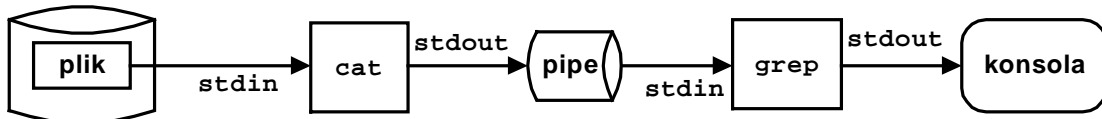
Rys. 4-3 Wzorec wykorzystania łącz nienazwanych do komunikacji pomiędzy procesami

4.2 Implementacja potoków

Łącza nienazwane wykorzystywane są do implementacji potoków gdzie standard output jednego procesu kierowany jest na standard input drugiego.

Przykład:

```
$ cat plik | grep tekst
```


Rys. 4-4 Wykorzystanie potoków

W mechanizmie tworzenia potoków wykorzystywane są mechanizmy:

1. Proces tworzony przez funkcje `fork` / `exec` dziedziczy `stdin`, `stdout` i `stderr`.
2. Jako bufor pośredni wykorzystuje się łącze pipe
3. Przekierowanie wejścia `stdin` na część do odczytu łącza pipe wykonuje się funkcją `dup2(pipe[0], 0)`
4. Przekierowanie wyjścia `stdout` na część do zapisu łącza pipe wykonuje się funkcją `dup2(pipe[1], 1)`

Do utworzenia nowego procesu wykorzystuje się funkcję:

```
int execve(const char *filename, char *const argv[],
           char *const envp[]);
```

filename Nazwa pliku wykonywalnego

* **argv[]** Lista argumentów – tablica wskaźników do łańcuchów

* **envp[]** Zmienne otoczenia - tablica wskaźników do łańcuchów

```
// Program wykonuje cat pipe3.c | grep int
#include <stdio.h>
#include <unistd.h>
#include <fcntl.h>
#include <sys/types.h>
#include <sys/stat.h>

int main(int argc, char *arg[]) {
    int pipefd[2];
    int pid;
    char *cat_args[] = {"cat", "pipe3.c", NULL};
    char *grep_args[] = {"grep", "int", NULL};

    // Utworzenie lacza: pipefd[0]-odczyt pipefd[1]-zapis
    pipe(pipefd);
    pid = fork();
    if (pid == 0) {
        // Zastepujemy standard input koncem do odczytu potoku
        dup2(pipefd[0], 0);
        // zamkniecie nieuzywanej czesci lacza
        close(pipefd[1]);
        // wykonanie grep
        execvp("grep", grep_args);
    } else {
        // Zastepujemy standard output koncem do zapisu potoku
        dup2(pipefd[1], 1);
        // zamkniecie nieuzywanej czesci lacza
        close(pipefd[0]);
        // wykonanie cat
        execvp("cat", cat_args);
    }
}
```

Program 4-2 Program `pipe3` wykonuje polecenie: `cat pipe3.c | grep int` czyli w pliku `pipe3.c` znajduje linie zawierające `int` czyli program implementuje potok.

```
$/pipe3
// Program wykonuje polecenie cat pipe3.c | grep int
// Czyli w pliku pipe3.c znajduje linie zawierające int
int main(int argc, char *arg[]) {
    int pipefd[2];
    int pid;
    char *grep_args[] = {"grep", "int", NULL};
```

Przykład 4-1 Wykonanie programu pipe3

4.3 Wykorzystanie funkcji popen do tworzenia potoków

Uprzednie mechanizmy tworzenia potoków działają na poziomie mechanizmu we / wy niskiego poziomu (uchwyty). Podobny mechanizm istnieje na poziomie strumieni. Wykorzystuje funkcję popen.

```
FILE *popen(const char *command, const char *type);
```

Gdzie:

command Polecenie które ma być wykonane przez shell

type Łańcuch określający typ łącza "r" do odczytu "w" do zapisu

Funkcja tworzy nowy proces, nowe łącze i w kontekście nowego procesu wywołuje shell przekazując mu do wykonania polecenie *command*.

Sposób połączenia łącza określa parametr *type*. Funkcja zwraca wskaźnik na deskryptor strumienia FILE który może być użyty w procesie macierzystym.

Z/do deskryptora można czytać/pisać dane uruchomionego programu.

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#define SIZE 80

int main() {
    int i=0;
    FILE * fp;
    char * res;
    char linia[SIZE];
    printf("Start ls\n");
    fp = popen("ls","r");
    if(fp == NULL) {
        perror("popen");
        return 0;
    }
    while(fgets(linia,SIZE,fp) != NULL) {
        printf("Plik %d %s",i,linia);
        i++;
    };
    pclose(fp);
    return 0;
}
```

Program 4-3 Proces popen_ex1 wykonuje polecenie ls przechwytyjąc jego wyniki poprzez łącze, wykorzystana funkcja popen

```
$/popen_ex1
Start ls
Plik 0 pipe1.c
Plik 1 popen-ex1
Plik 2 pop-wyn.txt
Plik 3 wyn_pipe.txt
```

Przykład 4-2 Wynika działania programu popen_ex1

```
int pclose(FILE *stream);
```

Gdzie:

stream Strumień utworzony funkcją popen

Funkcja zamyka strumień utworzony funkcją popen.

4.4 Łącza nazwane – pliki specjalne typu FIFO

Pliki fifo:

- tworzone są w pamięci operacyjnej,
- widziane są jednak w przestrzeni nazw plików
- posiadają zwykłe atrybuty pliku w tym prawa dostępu.

Plik FIFO tworzy się przy pomocy funkcji:

```
int mkfifo(char * path, mode_t mode)
```

path Nazwa pliku FIFO (ze ścieżką)

mode Prawa dostępu do pliku .

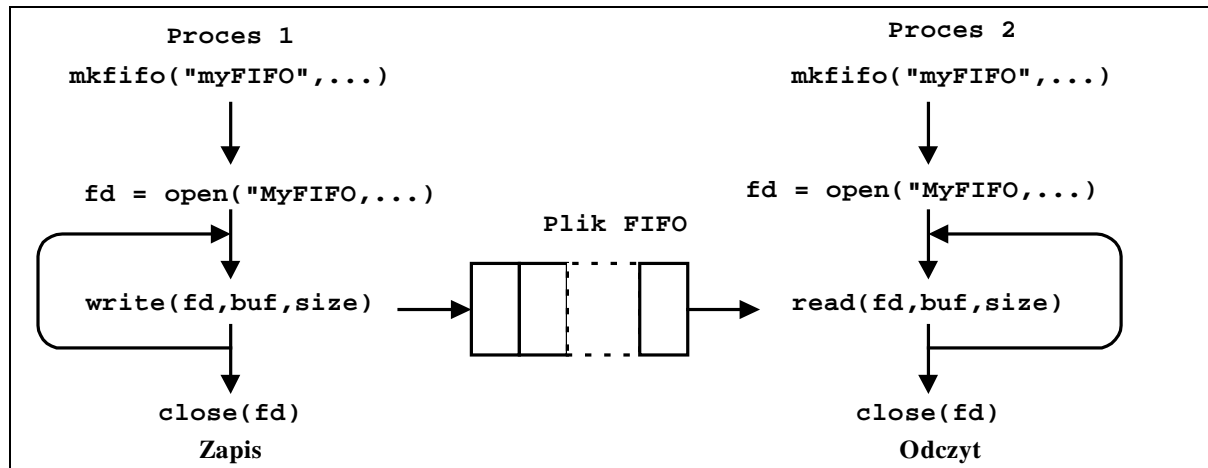
Funkcja zwraca: 0 – sukces, -1 – błąd.

Aby proces mógł użyć pliku FIFO należy:

1. Utworzyć plik FIFO za pomocą funkcji **mkfifo** o ile wcześniej nie został utworzony.
2. Otworzyć plik FIFO za pomocą funkcji **open**.
3. Pisać lub czytać do / z pliku używając funkcji **read** lub **write**.
4. Zamknąć plik przy pomocy funkcji **close**.

Własności plików FIFO:

1. Pliki FIFO są plikami specjalnymi tworzonymi w pamięci operacyjnej ale widzianymi w systemie plików komputera. Stąd procesy mające dostęp do tego samego systemu plików mogą się komunikować przez pliki FIFO.
2. Operacje zapisu odczytu do / z pliku FIFO są operacjami atomowymi.
3. Bajty odczytane z pliku FIFO są stamtąd usuwane.
4. Zachowanie się procesu przy próbie odczytu z pustego pliku FIFO lub zapisu do pełnego zależą od flagi **O_NONBLOCK**.
5. Informacje w pliku FIFO są pozbawione struktury.
6. Plik FIFO i jego zawartość ginie przy wyłączeniu komputera.

Rys. 4-5 Wzorzec wykorzystania plików FIFO

```

#include <stdio.h>
#include <unistd.h>
#include <stdlib.h>
#include <sys/types.h>
#include <sys/stat.h>
#include <errno.h>
#include <fcntl.h>
main() {
    int fdes,res;
    static char c;
    /* Tworzenie Lacza nazwanego */
    if(mkfifo("MyPipe",S_IRUSR | S_IWUSR) < 0) {
        perror("Pipe"); return 0;
    }
    printf("Serwer task \n");
    fdes = open("MyPip",O_RDONLY);
    if(fdes < 0) { perror("Open"); return 1; }
    printf("fdes = %d \n",fdes);
    do {
        sleep(1);
        res = read(fdes, &c, 1);
        if(res < 0)  perror("reading message");
        printf("R -->%c \n", c);
    } while(res > 0);
    close(fdes);
}

```

Przykład 4-3 Przykład procesu odczytującego znaki z pliku FIFO.

```
#include <stdio.h>
...
main() {
    int fdes, res;
    static char c;
    /* Otwarcie łącza nazwanego */
    printf("Client task \n");
    fdes = open("MyPipe", O_WRONLY);
    if(fdes < 0) {
        perror("Pipe"); return 0;
    }
    c = '0';
    do {
        sleep(1);
        res = write(fdes, &c, 1);
        if(res < 0) perror("writing message");
        printf("W -->%c \n", c);
        c++;
    } while((res > 0) && (c < '9'));
    close(fdes);
}
```

Przykład 4-4 Przykład procesu zapisującego znaki do pliku FIFO.

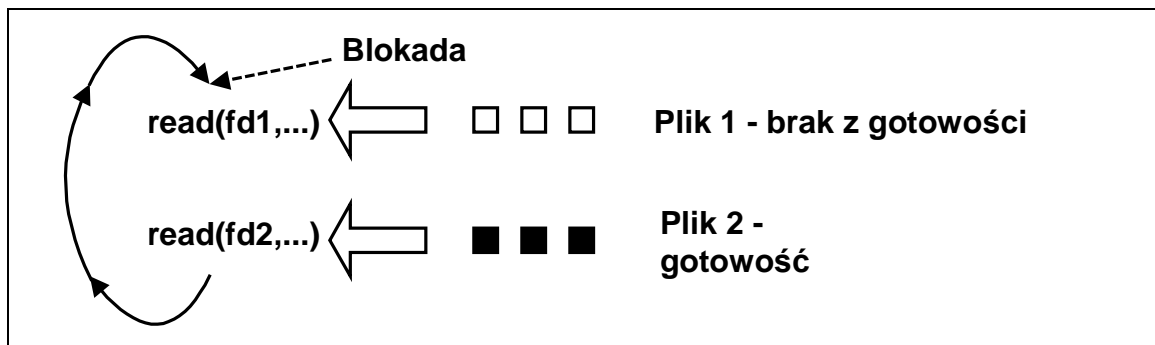
4.5 Sprawdzanie gotowości deskryptorów – funkcja select

Problem występuje gdy:

- Proces otrzymuje dane z wielu źródeł
- Odczyt blokujący

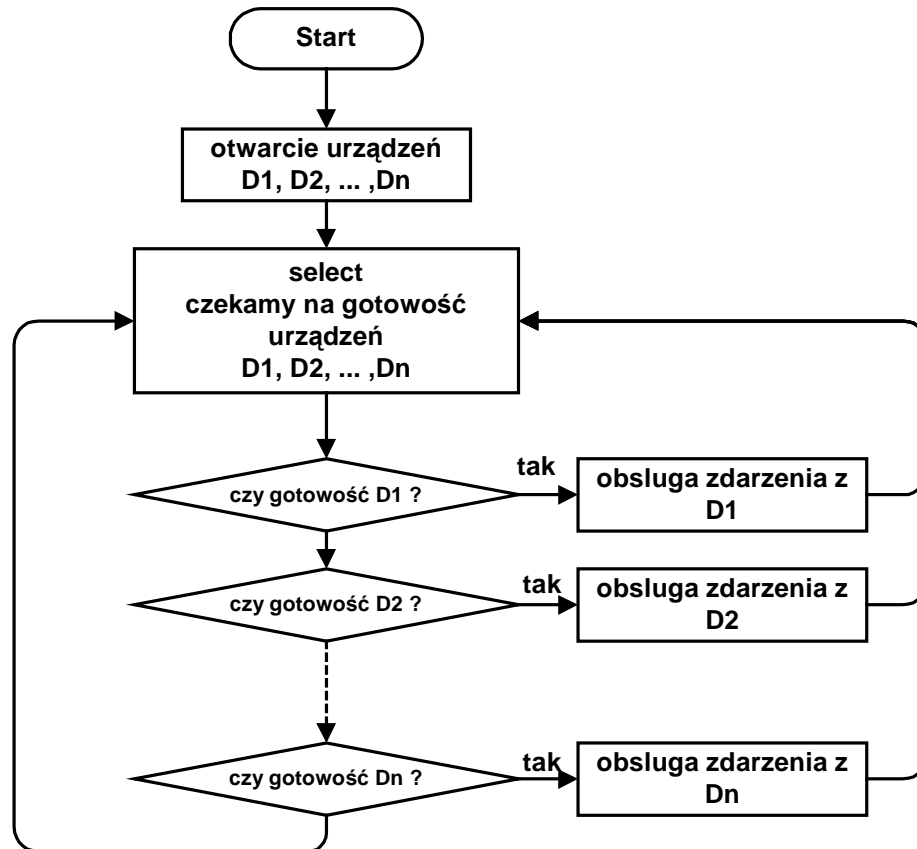
Rezultat:

Gdy oczekujemy na wejście z jednego procesu (wywołanie blokujące) nie odbieramy tego co jest na innych wejściach.

Zastosowanie – źródła dające się opisać jako deskryptory plików

1. Łącza nienazwane (pipes)
2. Łącza nazwane (pliki FIFO)
3. Gniazdko (sockets)
4. Znakowe urządzenia we/wy - klawiatura, złącza transmisji szeregowej
5. Blokowe urządzenia we/wy – pliki

Rys. 4-1 Ilustracja działania funkcji select

Funkcja select

Funkcja `select` powoduje zablokowanie procesu bieżącego do czasu wystąpienia gotowości lub błędu na którymś z deskryptorów. Zwraca wtedy liczbę deskryptorów na których wystąpiła gotowość. Odblokowuje się również wtedy gdy upłynie zadany okres oczekiwania (timeout).

`pselect` – wersja zgodna z POSIX1003

```
int select(int nfds, fd_set *readfds,
           fd_set *writefds, fd_set *errorfds,
           struct timeval * timeout)
```

```
int pselect(int nfds, fd_set *readfds,
            fd_set *writefds,
            fd_set *exceptfds,
            const struct timespec *timeout,
            const sigset_t *sigmask);
```

Gdzie:

<code>nfds</code>	Maksymalny numer deskryptora + 1 (maksymalne <code>FD_SETSIZE</code>)
<code>readfds</code>	maska deskryptorów plików do odczytu (gotowość odczytu)
<code>writefds</code>	maska deskryptorów plików do zapisu (gotowość zapisu)
<code>errorfds</code>	maska deskryptorów plików dotyczących błędów
<code>timeout</code>	maksymalny okres zablokowania
<code>sigmask</code>	Maska sygnałów które będą zablokowane podczas wykonania tej funkcji

Funkcje `select` i `pselect` działają tak samo z następującymi wyjątkami:

- W `pselect` czas przeterminowania określony jest przez typ `timespec` (sekundy i nanosekundy) zamiast przez typ `timeval` (sekundy i mikrosekundy)
- `pselect` używa maski sygnałów `sigmask`
- `select` modyfikuje parametr `timeout` aby określał ile czasu pozostało do `timeout`'u, `pselect` tego nie robi.

Po wykonaniu funkcja ponownie ustawia maski bitowe `readfds`, `writefds`, `errorfds` zgodnie z wynikiem operacji czyli ustawia bity na 1 tam gdzie wystąpiła gotowość inne zeruje.

Funkcja zwraca:

- > 0 –deskryptora na którym wystąpiła gotowość
- 0 – gdy zakończenie na przeterminowaniu
- 1 – gdy błąd

Funkcje operujące na maskach bitowych

fd_set - typ zdefiniowany w <sys/time.h>. Bit i ustawiony na 1 o obecności deskryptora i w zbiorze.

Przykład

Deskryptory o numerach 1,2,3 są w zbiorze

7	6	5	4	3	2	1	0
0	0	0	0	1	1	1	0

- Zerowanie zbioru fdset

```
void FD_ZERO( fd_set *fdset)
```

- Włączenie deskryptora fd do zbioru fdset

```
void FD_SET( int fd, fd_set *fdset)
```

- Testowanie czy fd włączony do zbioru fdset

```
int FD_ISSET( int fd, fd_set *fdset)
```

- Wyłączenie fd ze zbioru fdset

```
void FD_CLR( int fd, fd_set *fdset)
```

Przykład:

```
int fd, fd1, fd2
fd_set we, w1;
fd1 = open("/dev/ttyS1", O_RDWR);
fd2 = open("/dev/ttyS2", O_RDWR);
FD_ZERO(&we);
FD_SET(fd1, &we);
FD_SET(fd2, &we);

do {
    w1 = we
    fd = select(5, &w1, NULL, NULL, NULL);
    if(FD_ISSET(fd1, &w1) {    read(fd1, ...);    }
    if(FD_ISSET(fd2, &w1) {    read(fd2, ...);    }
} while (1);
```

Przykład 4-5 Wykorzystanie funkcji `select` do odczytu z 2 portów szeregowych

Rozdział 4

Specyfikacja czasu

Do określenia czasu oczekiwania stosuje się zmienną typu `timeval` (struktura) zdefiniowaną w pliku `<sys/time.h>`.

Przykład:

```
#include <sys/time.h>
struct timeval {
    long tv_sec;    // sekundy
    long tv_usec;  // mikrosekundy
}

struct timeval tim;
tim.tv_sec = 10;
tim.tv_usec = 0;
```

Zasady prawidłowego użycia funkcji select

- Staraj się użyć funkcji `select` bez przeterminowania
- Oblicz prawidłowo maksymalny numer deskryptora `nfds`
- Po wykonaniu funkcji należy sprawdzić ustawienia bitów we wszystkich zmiennych typu `fd_set`
- Parametr `timeout` musi być ponownie aktualizowany po każdym wykonaniu funkcji (jego wartość może zostać zmieniona)
- Zbiory deskryptorów typu `fd_set` muszą być ponownie inicjalizowane po każdym wykonaniu funkcji gdyż ich wartość może zostać zmieniona.

Funkcja poll i ppoll

Podobną rolę jak funkcja select i pselect pełnią funkcje poll i ppoll.

```
int poll(struct pollfd *fds, nfd_t nfd,
         int timeout);

int ppoll(struct pollfd *fds, nfd_t nfd,
          const struct timespec *timeout_ts,
          const sigset_t *sigmask);
```

Gdzie:

fds	Specyfikacja zdarzeń na które czekamy (struktura)
nfd	Liczba pozycji w tablicy fds
timeout	Limit czasowy
sigmask	Maska sygnałów które na czas wykonania funkcji pozostaną zablokowane

Zbiór monitorowanych deskryptorów określony jest przez strukturę pollfd jak niżej:

```
struct pollfd {
    int    fd;           /* file descriptor */
    short events;       /* requested events */
    short revents;      /* returned events */
};
```

Gdzie:

fd Numer nadzorowanego deskryptora

events Specyfikacja zdarzeń na które czekamy (maska bitowa).
Jest to zmienna wejściowa.

revents Specyfikacja zdarzeń które wystąpiły (maska bitowa). W tym polu bity ustawiane są przez funkcję (zmienna wyjściowa)

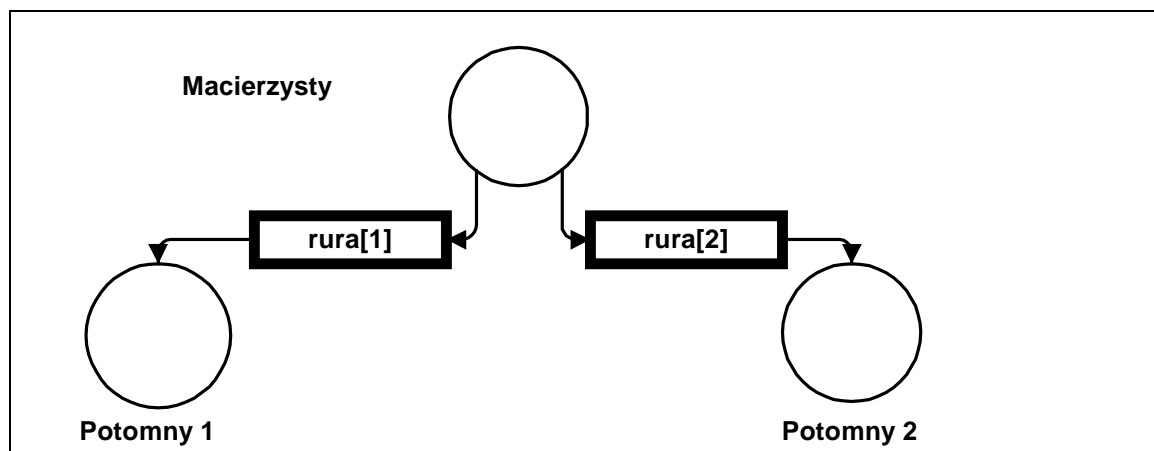
Specyfikacja nadzorowanych zdarzeń:

POLLIN	Są dane do odczytu
POLLOUT	Zapis już nie jest blokujący
POLLPRI	Są pilne dane do odczytu
POLLRDHUP	Połączenie zostało zamknięte w trakcie odczytu
POLLERR	Wystąpił błąd
POLLHUP	Połączenie zostało zamknięte w trakcie zapisu
POLLNVAL	Błędne żądanie, np. nie otwarty plik

Funkcja zwraca liczbę struktur w których wystąpiło spełnienie warunku.

Przykład

Serwer odczytuje zlecenia od 2 procesów klientów przez łącza nienazwane. Nie wiadomo na którym z łącz pojawi się zlecenie.


```
#include <sys/select.h>
#define SIZE 9
char msg[2][SIZE] = {"Proces 1","Proces 2"};

void main(void) {
    int rura[2][2];
    int i,pid,numer,bajtow, j = 0;;
    fd_set set;
    char buf[SIZE];

    FD_ZERO(&set);
    printf("set: %x\n",set);
    for(i=0;i<2;i++) {
        pipe(rura[i]);
        FD_SET(rura[i][0],&set);
    }

    for(i=0;i<2;i++) { // Uruchamianie procesów potomnych
        if((pid = fork(0)) == 0) {
            potom(i,rura[i]);
            exit(0);
        }
    }

    // Macierzysty -----
    do {
        numer = select(FD_SETSIZE,&set,NULL,NULL,NULL);
        for(i=0;i<2;i++) {
            if(FD_ISSET(rura[i][0],&set)) {
                bajtow = read(rura[i][0],buf,SIZE);
                printf("Z: %d otrzymano: %s\n",i,buf);
            }
        }
        j++;
    } while(j<5);
}

int potom(int nr,int rura[2]) {
    int i;
    for(i=0;i<5;i++) {
        printf("Potomny: %d pisze: %s do: %d\n",nr, msg[nr],
            rura[1]);
        write(rura[1],msg[nr],SIZE);
        sleep(1);
    }
    return(1);
}
```